

ה ר ב נ ו ת ה ר א ש י ת ל י ש ר א ל

THE CHIEF RABBINATE OF ISRAEL

אגף כשרות ארצי

המדור למצוות התלויות בארץ

י"ט תמוז תשע"ו

25 יולי 2016

עו 106

בס"ד

חוזר הלכתי בנושא - מיעוט במעשרות (מס' 1 ע"ו)

כידוע, אחד הקשיים בנושא הפרשת תרומה ובעיקר המגזר הציבורי, הוא הצורך לוודא בזמן ההפרשה שאכן קיימת ברשותנו הכמות המספקת לצורך ההפרשה בפועל (אחוז פלוס- לצורך תרומה גדולה ותרומת מעשר), שהרי אם אין ברשותנו בזמן ההפרשה את הכמות המספקת מעשה ההפרשה אינו מועיל להוציא את הפירות מאיסור טבל.

בשורות הבאות נשתדל לעמוד ולהביא מקורות בהלכה בענין זה, וכן פתרונות הלכתיים אפשריים למקרים של תקלות.

כידוע, כיום אנו מפרידים לצורך התרומה גדולה את הכמות שהיא היותר מאחד ממאה מכל הפירות שאותם אנו רוצים לתקן ולהוציא מאיסור טבל. (טבל - מלשון טב לא - לא טוב) ועל זה נאמר בתורה: (דברים י"ח ד') "ראשית דגנך תירושך ויצהרך תתן לו".

ואילו הכמות של האחד ממאה (אחוז) מכל הפירות שאותם אנו מתקנים היא לצורך התרומת מעשר והיא חלק של עשירית מתוך המעשר ראשון שנקבע ברובו בפירות שאותם אנו רוצים לתקן.

על המעשר ראשון נאמר בתורה: (במדבר י"ח כד') "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לד' תרומה נתתי ללויים לנחלה".

על התרומת מעשר נאמר בתורה: (במדבר י"ח כ"ו) "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם: כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר".

מה הדין אם לקחו להפרשה פחות מאחוז מכל הפירות שאותם רוצים לתקן, או אפ"י אחוז בדיוק?

תשובה: במקרה כזה שלקחו לצורך ההפרשה פחות מאחוז או אפ"י אחוז בדיוק הדבר ברור שההפרשה לא עלתה כהוגן והפירות לא נפטרו מאיסור טבל, אלא שיש לחלק בזה בין שני מצבים שונים.

עפ"י הנוסח המקובל, שבו אנו אומרים כי התרומה גדולה תחול במה שיותר מאחד ממאה (בצד צפון או מלמעלה, עפ"י הנוסחאות השונות) הדבר ברור שבמקרה ולא היה יותר מאחוז (אלא רק אחוז או פחות) לא חלה התרומה גדולה כלל שהרי לא היה לה על מה לחול, וא"כ הפירות נשארים באיסור טבל, שהרי לא הופרשה עליהם תרומה גדולה. גם לגבי שאר ההפרשות (מעשר ראשון, תרומת מעשר ומעשר שני או עני) דעת כמה אחרונים שלא חלו כלל כיון שהוי הפרשה בטעות שהרי בוודאי לא התכוון להפריש אלו לפני התרומה גדולה שהרי עובר בזה איסור של משנה סדר ההפרשה (ראה למשל בספר מעדני ארץ תרומות פ"ג הכ"ג אות ח').

רח' אהליאב 5, ירושלים, ת.ד. 36016 מיקוד 91360, טל': 02-5313174/5, פקס: 02-5313170

02-5313170: Fax, 02-5313174/5: Tel., 36016 P.O.B., 5th Aholiav St., Jerusalem

דואר אלקטרוני: matav@rabbinate.gov.il agro@rabbinate.gov.il

כתובתנו באינטרנט: <http://www.rabanut.gov.il>

ה ר ב נ ו ת ה ר א ש י ת ל י ש ר א ל

THE CHIEF RABBINATE OF ISRAEL

אגף כשרות ארצי

המדור למצוות התלויות בארץ

ישנם נוסחאות שבהם התרומה הגדולה נעשית בנפרד על פרי אחד או כמה פירות ולא בנוסח המקובל של "היותר מאחד ממאה" וכו'. נוסחאות אלו נמצאות בשימוש בעיקר בבתי אריזה שבהם לפעמים יש צורך לקבוע קדושה רק בחלק מהכמות שבמיכל המעשר, על מנת שיוכלו אח"כ להשתמש בכמות הנוספת שבאותו מיכל המעשר. אם השתמשו בנוסח כזה ולקחו פרי אחד או כמה פירות לצורך התרומה גדולה אז בוודאי שתרומה גדולה חלה כהוגן. אמנם במידה ובמיכל המעשר היה חסר מהכמות של אחוז אחד (במקרה זה שמפרישים תרומה גדולה בנפרד) אז באנו למחלוקת הפוסקים בזה, שיש אומרים שכיוון שלא היתה כמות מספקת לא חל בכלל מה שעשה ויש אומרים שחל מה שעשה, אלא שיש תערובת של טבל וחולין בפירות שרוצה לתקן. (ראה רמב"ם הלכות תרומות פרק ג' הלכה ז' והלכות מעשר פרק א' הלכה ט"ו ומהר"י קורקוס שם בהלכות מעשר)

יש להעיר, שתמיד יש להקפיד לקחת 1.1 אחוז מהכמות שאותה אנו רוצים לתקן. במקרה והתברר, שאכן מחמת טעות נלקחה למעשר כמות שהיא פחות מהכמות הראויה, יש להשאל על ההפרשה ולהפריש שוב. ראוי להתייעץ במקרה כזה עם הממונים על הכשרות באותו מקום איך להשאל ומתי אפשר להשאל.

יש פעמים שבתעודת המשלוח לא רשום משקל מדוייק של כל הפירות שבמשלוח, היות והמכירה נעשית לפי כמות האריזות (קרטונים, ארגזי פלסטיק וכדו'). במקרים אלו יש לשקול את האריזה המלאה ביותר שנראית במשלוח ולהכפיל במספר האריזות ועפ"י זה לחשב את משקל הפירות שבמשלוח.

עוד יש לדעת, שבמקרים שבהם הפירות שנשלחו למעשר אינם ראויים כלל לאכילה - כולם או בחלקם - אזי אותו חלק שאינו ראוי כלל לאכילה אי אפשר להחשיבו לצורך ההפרשה ויש להוסיף פירות אחרים עד שבוודאי יהיה לפנינו כמות של אחוז ועוד של פירות הראויים לאכילה עכ"פ בשעת הדחק.

נכתב ע"י הרב מרדכי בידרמן – מנהל המדור למצוות התלויות בארץ ברה"ר
(טל' : 050-4118209)

כ"ב אדר, תשע"ז
20/03/2017
עז 070

בס"ד

לכבוד
מנהלי מח' כשרות, רבנים ומפקחי כשרות הע"י
שלום רב,

הנידון: הפרשת תרומות ומעשרות במגזר הציבורי

כידוע, הפרשת תרומות ומעשרות נעשית ע"י אמירת נוסח ההפרשה ע"י המפריש, כאשר ע"י אמירת נוסח ההפרשה נקבעים התרומות ומעשרות במקומותיהם, וממילא מתוקנת התוצרת וכן המעשר הראשון ומעשר שני (או מעשר עני) שנשארים בתוך התוצרת.

בביקורות שנערכות ע"י המדור למצוות התלויות בארץ במקומות השונים שבהם מתבצעות הפרשות תרו"מ, נמצא כי ישנה תופעה רווחת שהמשגיחים אומרים את נוסח ההפרשה בע"פ, כדבר שבשגרה.

התברר כי פעמים רבות, משגיחים שאמרו את נוסח ההפרשה בע"פ תוך הסתמכות על זיכרון, טעו תוך כדי אמירת הנוסח והשמיטו מילים או קטעים שלמים מתוך הנוסח, כאשר כל השמטה כזאת מתוך נוסח ההפרשה יוצרת שאלות קשות על כשרות הפירות, והאם אכן אמירת הנוסח פטרה את איסור הטבל שבפירות.

אע"פ שלכתחילה בוודאי שראוי לעשות, וכך היא ההנחייה, לומר את הנוסח מילה במילה מתוך הכתב (וראוי לתלות את נוסח ההפרשה באותיות מוגדלות במקום ההפרשה) אעפ"כ בפועל כאמור, נמצא במקרים רבים שמשגיחים אומרים את הנוסח בע"פ (לרוב מתוך לחץ העבודה) וממילא קיים החשש להשמטת מילים מהנוסח.

ע"מ למנוע את החשש הנ"ל, אנו מבקשים ליידיע את ציבור העוסקים בהפרשת תרו"מ בעצה הכתובה בספר "דרך אמונה" מהגר"ח קנייבסקי שליט"א, הלכות תרומות פרק ג' ד"ה "מקום שנסתיימה", ותורף דבריו שם, שבכל מקום שיש חשש שהמפריש ישמיט מילים מהנוסח, כשאומר בע"פ (ואמנם ייתכן וחשש זה קיים לפעמים גם כשאומר מהכתב, שלא בדקדוק) יאמר לפני הנוסח הרגיל גם את הנוסח הקצר, וכך ייצא עכ"פ חובה לפוסקים שנוסח הקצר מועיל.

וזה לשונו של הגר"ח שליט"א שם: "ומי שאין לו הנוסח לפניו כעת ומתיירא לומר בע"פ שמא יטעה, יכול לומר הנוסח הקצר ואח"כ הנוסח הארוך לפרש מה שכיוון קודם ואם יטעה אין חשש, שכבר חל ע"י הנוסח הקצר וגם אין חשש שכחת התורה כיוון שאח"כ מפרש, כנלפענ"ד וצע"ק" עד כאן לשונו.

לאור כל הנ"ל, ועפ"י הנחיית כבי הרב הראשי לישראל הגר"ד לאו שליט"א, יש לנהוג כמוש"כ הגר"ח שליט"א ובנוסף לאמירת הנוסח הרגיל, לומר גם את הנוסח הקצר (כל ההפרשות, תרומות ומעשרות וחילולי מעשר שני ונטע רבעי יחול כדת [כל מין על מינו] כמו שכתוב בנוסח שברשות) בכל מקרה שיש חשש השמטת מילים מהנוסח כנ"ל.

ונזכה למש"כ בירושלמי ברכות פ"ט "בשעה שישראל נותנים מעשרותיהם כתיקונם תמיד עיני ד' אלוך בה ואינה נזוקת כלום".

בברכה

הרב מרדכי בידרמן
מנהל המדור למצוות התלויות בארץ

העתקים:

כבי הגר"ד לאו שליט"א - הרב הראשי לישראל
הרב משה דגן שליט"א - מנכ"ל הרה"ר לישראל
הרב יעקב סבג שליט"א - ראש אגף הכשרות
הרב אליהו מלול שליט"א - עוזר הרה"ר לענייני כשרות
הרב אורי חניא שליט"א - מפקח בתי אריזה ארצי
הרב זאב מנסבך שליט"א - מפקח בתי אריזה